

CẢI THIỆN KỸ NĂNG NGHE CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM KỸ THUẬT VINH BẰNG PHƯƠNG PHÁP NGHE CHÍNH TẢ

Lê Minh Sao
Trường Đại học sư phạm Kỹ thuật Vinh
Email: leminhsao25@gmail.com

Tóm tắt: Kỹ năng nghe là một trong những kỹ năng nền tảng nhưng cũng đầy thách thức đối với sinh viên không chuyên tiếng Anh, đặc biệt trong môi trường đào tạo kỹ thuật như Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh. Do vốn từ vựng hạn chế, tốc độ nói nhanh của người bản ngữ và việc không nắm được một số quy tắc phát âm cơ bản như nối âm và lược âm, sinh viên gặp nhiều khó khăn trong việc nhận diện từ ngữ khi nghe. Bài viết này trình bày khái niệm, lợi ích, hạn chế của phương pháp phương pháp nghe chính tả, cách tổ chức hoạt động nghe chính tả, cũng như ảnh hưởng của nó đối với quá trình học kỹ năng nghe.

Từ khóa: Kỹ năng nghe; Nghe chính tả; Dạy và học ngoại ngữ; Phát âm tiếng anh; Luyện nghe

IMPROVING LISTENING SKILLS FOR STUDENTS AT VINH UNIVERSITY OF TECHNICAL EDUCATION THROUGH THE DICTATION METHOD

Le Minh Sao
Vinh University of Technology Education
Email: leminhsao25@gmail.com

Abstract: Listening is one of the fundamental but also challenging skills for non-English major students, especially in a technical training environment like Vinh University of Technical Education. Due to limited vocabulary, the fast speech rate of native speakers, and the lack of understanding of basic pronunciation rules such as linking and elision, students face many difficulties in recognizing words while listening. This article presents the concept, benefits, and limitations of the dictation method, the organization of dictation listening activities, as well as its impact on the process of learning listening skills.

Keywords: Listening skills; Dictation listening; Foreign language teaching and learning; English pronunciation; Listening practice.

Nhận bài: 12/05/2025

Phản biện: 14/06/2025

Duyệt đăng: 18/06/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Nghe hiểu là một trong những kỹ năng quan trọng nhất trong quá trình học tập và giao tiếp, không chỉ là một khía cạnh của việc học ngoại ngữ mà còn là yếu tố chủ chốt trong quá trình hiểu và truyền đạt thông tin. Theo Jiang (2009), nghe hiểu đòi hỏi sự kiên trì và tập trung cao độ của người học khi phải lưu trữ thông tin trong bộ nhớ ngắn hạn, đồng thời phải xử lý để hiểu thông tin được đưa ra. Tuy nhiên, trên thực tế, sinh viên không chuyên tiếng Anh, đặc biệt là ở các trường đại học kỹ thuật như Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh, kỹ năng nghe tiếng Anh thực sự là một thách thức. Một trong những vấn đề lớn nhất là thiếu vốn từ vựng, kỹ năng suy luận ngôn ngữ kém và ít tiếp xúc thường xuyên với ngôn ngữ. Sinh viên không chuyên thường không có cơ hội thực hành tiếng Anh hàng ngày như các sinh viên chuyên ngành. Thiếu điều này có thể dẫn đến sự thiếu tự tin khi giao tiếp và khả năng hiểu đúng bài giảng. Phần lớn các sinh viên (SV) chưa nhận thức được tính quan trọng của kỹ năng nghe nên

chưa dành nhiều thời gian luyện tập kỹ năng này. Mặc dù gặp phải những khó khăn khi nghe, sinh viên không chuyên có thể vượt qua bằng cách áp dụng các chiến lược học tập linh hoạt, tham gia các hoạt động tiếng Anh ngoại khóa và tìm kiếm sự hỗ trợ từ giáo viên và bạn bè để phát triển kỹ năng tiếng Anh một cách hiệu quả. Trong bối cảnh như vậy, giáo viên (GV) đóng vai trò chủ đạo trong việc hướng dẫn, truyền cảm hứng, động lực thúc đẩy SV nhận thức và có ý thức thực hành nghe nhiều hơn và đúng phương pháp hơn. Trong bài báo, tác giả đề cập đến phương pháp nghe chép chính tả như là một công cụ hữu ích để giúp GV có thể tìm kiếm các nguồn tài liệu phù hợp hoặc tự thiết kế các bài tập nghe chính tả để giảng dạy kỹ năng nghe hiệu quả hơn, đồng thời giúp các SV cải thiện, nâng cao kỹ năng thực hành nghe tiếng Anh.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Mục tiêu của phương pháp nghe chính tả

Phương pháp nghe chính tả không đơn thuần là một bài tập kỹ năng nghe, nó rèn luyện kỹ năng

nghe chính xác. Khi nghe yêu cầu người học tập trung cao độ vào từng âm thanh, từng từ, nhờ đó cải thiện khả năng phân biệt âm tiết, trọng âm, và phát âm – đặc biệt quan trọng với người học ngôn ngữ không phải tiếng mẹ đẻ.

Nghe chính tả tăng cường kỹ năng viết đúng chính tả và ngữ pháp, người học phải viết lại chính xác những gì họ nghe được, giúp củng cố vốn từ vựng và cấu trúc ngữ pháp đã học. Đây là cầu nối giữa kỹ năng nghe và kỹ năng viết.

Nghe chính tả phát triển phản xạ ngôn ngữ vì đây là hoạt động nghe – hiểu – ghi lại là một chuỗi phản xạ nhanh. Lặp lại hoạt động này giúp người học phát triển khả năng xử lý thông tin ngôn ngữ một cách tự động và tự nhiên hơn.

Nghe chính tả kiểm tra và củng cố kiến thức của người học, phương pháp này có thể dùng để đánh giá kỹ năng nghe hiểu, từ vựng và ngữ pháp của người học, đồng thời củng cố lại kiến thức đã học thông qua thực hành.

2.2. Lợi ích của phương pháp nghe chính tả

Phương pháp nghe chính tả đem lại nhiều lợi ích thiết thực, cả về mặt kỹ năng lẫn tư duy ngôn ngữ. Thứ nhất, nghe chính tả cải thiện khả năng nghe chi tiết, khi tiến hành luyện nghe người học buộc phải chú ý đến từng âm thanh, dấu câu, từ nối, và ngữ điệu – giúp nhận biết sự khác biệt giữa các từ gần giống nhau và hiểu nội dung sâu hơn. Thứ hai, nghe chính tả giúp củng cố vốn từ vựng và ngữ pháp. Khi người học viết lại chính xác các cụm từ và câu hoàn chỉnh, họ học cách dùng từ trong ngữ cảnh thực tế, cải thiện khả năng ghi nhớ từ và cấu trúc câu.

Nghe chính tả còn giúp người học nhận ra những lỗi sai cá nhân phổ biến trong phát âm, đánh vần hoặc ngữ pháp mà họ thường mắc phải, từ đó có cơ hội sửa chữa. Đây là phương pháp đòi hỏi sự chú tâm cao, vì vậy nghe chính tả rèn luyện khả năng tập trung và chú ý đến chi tiết, đặc biệt hữu ích với học sinh thiếu kiên nhẫn hoặc dễ mất tập trung khi nghe. Khi đã nghe và viết đúng, người học có xu hướng phát âm và nói đúng hơn, đồng thời nhận diện từ vựng nhanh hơn khi đọc. Vì thế nghe chính tả hỗ trợ kỹ năng đọc và nói cho người học.

2.3. Những khó khăn sinh viên trường ĐHSPKT Vinh thường gặp phải trong quá trình học kỹ năng nghe

Thứ nhất, vốn từ vựng của SV khá hạn chế,

gây khó khăn khi làm bài tập nghe. SV chưa có động lực để học thuộc từ vựng, số ít bài nghe có nội dung, từ vựng phù hợp với vốn thông tin, kiến thức SV có được khiến họ thấy thích thú, nhưng phần nhiều bài nghe thường có lượng từ vựng, thông tin nằm ngoài vùng kiến thức của SV; hoặc đôi lúc SV chỉ nhớ cách đọc của từ vựng đó nhưng lại không nhớ phần chính tả nên dù nghe ra từ vựng nhưng họ lại không thể viết lại từ vựng này. Rất nhiều SV chia sẻ họ hầu như không thể nhận diện được âm của các từ vựng, đặc biệt là các từ chìa khóa quan trọng,

Thứ hai, SV cũng thường gặp khó khăn trong việc làm quen với giọng nói, đọc của người bản ngữ, lí do một phần ở bậc học phổ thông, họ rất ít khi được dạy và làm các bài tập nghe, thêm vào đó ngôn ngữ tiếng Anh không được sử dụng nhiều để giao tiếp trong lớp học nên SV thường cảm thấy khá xa lạ với kỹ năng nghe tiếng Anh. Bên cạnh đó, nhiều SV cho rằng cấu trúc ngữ pháp câu phức tạp khiến họ không kịp hiểu và xử lý thông tin nghe được, đồng thời quy mô lớp học đông, cùng bài tập nghe có thời lượng dài cũng khiến SV không thể tập trung liên tục trong suốt quá trình nghe. Thực trạng về lớp học tiếng Anh quá đông, dẫn đến việc tổ chức các hoạt động dạy học từ vựng gặp nhiều khó khăn, giảng viên khó triển khai được các hoạt động trò chơi, chia nhóm đặc biệt trong học ngoại ngữ. Một số bài nghe có tốc độ nói nhanh khiến SV cảm thấy khá vất vả khi nghe.

Cuối cùng, SV thấy rằng năng lực ghi nhớ của họ có giới hạn nên không thể ghi nhớ tất cả các thông tin chính trong nội dung bài nghe.

2.4. Những đề xuất cho hoạt động dạy và học kỹ năng nghe tiếng anh có sử dụng phương pháp nghe chính tả

Từ những khó khăn trên, giảng viên có thể áp dụng phương pháp nghe chính tả để giải quyết và cải thiện vấn đề này. Với mỗi đơn vị bài học, số lượng từ vựng hoặc nội dung bài học được truyền tải cho người học khá nhiều, nhưng các bài tập nghe trong mỗi bài học lại chỉ sử dụng lại khoảng 40% từ vựng hoặc thông tin đó dưới các hình thức bài tập nghe khác nhau, nên SV gặp khó khăn khi nghe những thông tin mình chưa biết. Vì thế, với sự hỗ trợ của trang web trực tuyến, GV hoàn toàn có thể tự thiết kế một bài nghe chính tả bản tiếng Anh với giọng nói của người bản ngữ chứa nội

dung đã được dạy, vừa để kiểm tra năng lực nghe hiểu, ghi nhớ của SV, vừa tạo động lực khiến SV nhận thức được sự quan trọng rằng phải học từ vựng để có thể nghe hiểu và ghi chép, hoặc lặp lại nội dung trong bài nghe chính tả.

Phương pháp nghe chính tả (dictation) có thể được chia thành nhiều loại khác nhau, tùy theo mục đích giảng dạy, trình độ người học và kỹ năng cần rèn luyện. Việc phân loại rõ ràng giúp giáo viên lựa chọn hình thức phù hợp để tối ưu hóa hiệu quả học tập. Có nhiều dạng bài tập nghe chép chính tả và giáo viên có thể áp dụng hai dạng bài tập như sau:

2.4.1. Nghe chính tả có lựa chọn (Multiple Choice Dictation)

Nghe chính tả có lựa chọn là một dạng bài luyện nghe trong đó người học nghe một câu hoặc đoạn văn ngắn, sau đó chọn phương án đúng nhất từ một số lựa chọn đã cho. Các lựa chọn thường chỉ khác nhau ở một vài từ hoặc cụm từ, buộc người học phải nghe kỹ, phân biệt âm thanh, trọng âm, nối âm, v.v.

Phương pháp này rèn luyện khả năng nghe chi tiết, phát hiện sự khác biệt nhỏ giữa các âm và từ, nâng cao khả năng tập trung khi nghe. Khi sử dụng nghe chính tả có lựa chọn, nó giúp người học củng cố chính tả và ngữ pháp, phân biệt thì, cấu trúc, giới từ, mạo từ, củng cố vốn từ vựng qua ngữ cảnh. Đồng thời, cải thiện khả năng xử lý thông tin khi nghe, tăng tốc độ xử lý ngôn ngữ nghe, giảm phụ thuộc vào việc đoán.

Khi thiết kế hoạt động này, giảng viên cần lựa chọn đoạn audio (có thể là câu đơn, hội thoại ngắn, hoặc đoạn mô tả). Soạn 3–4 phương án lựa chọn cho mỗi câu nghe. Các phương án cần có sự khác biệt tinh tế gồm: Âm thanh tương tự (ship/sheep, live/leave), từ đồng âm (there/their/they're), cấu trúc ngữ pháp (He has gone/He had gone).

Để thực hiện phương pháp này, giảng viên tiến hành theo trình tự sau: cho người học nghe audio lần 1 (không nhìn đáp án), nghe lần 2 và chọn đáp án đúng từ 3–4 lựa chọn, nghe lần 3 để kiểm tra và xác nhận đáp án, giáo viên chốt đáp án và giải thích lý do, nêu bật điểm phân biệt, cho học sinh ghi lại phiên bản chính xác của câu.

Sau đây là ví dụ minh họa cho hoạt động nghe chính tả có lựa chọn:

Audio: "She told him to wait at the station."

Đáp án lựa chọn:

- She told him to wait at the station.
- She told him to waited at the station.
- She told him to wait in the station.
- She told them to wait at the station.

Nghe chính tả có lựa chọn (Multiple Choice Dictation) là một hình thức luyện nghe rất hiệu quả, giúp người học phát triển kỹ năng nghe hiểu chi tiết, phân biệt âm thanh và củng cố ngữ pháp từ vựng trong ngữ cảnh cụ thể. Với thiết kế linh hoạt và phù hợp cho cả lớp học trực tiếp và trực tuyến, kỹ thuật này xứng đáng được đưa vào kho công cụ của mọi giáo viên tiếng Anh.

2.4.2. Nghe chính tả một phần (Partial Dictation)

Nghe chính tả một phần (Partial Dictation) là dạng bài luyện nghe trong đó người học được cung cấp một văn bản có một số chỗ trống (gọi là gaps), sau đó nghe đoạn audio và điền từ/cụm từ còn thiếu vào những chỗ đó.

Nghe chính tả một phần giúp người học cải thiện kỹ năng nghe chi tiết, nhận diện từ, âm, cụm từ khi nghe trong ngữ cảnh thực tế. Người học có thể củng cố chính tả và từ vựng, ghi nhớ chính xác cách viết và cách sử dụng từ. Hoạt động này giúp rèn luyện khả năng dự đoán ngôn ngữ, suy luận từ ngữ cảnh để đoán từ bị ẩn và tăng khả năng chú ý đến hình thái ngôn ngữ, nhận diện dạng từ: thì, số ít/số nhiều, dạng bị động, v.v.

Khi thiết kế hoạt động này, giảng viên cần chuẩn bị một đoạn hội thoại hoặc đoạn văn ngắn (khoảng 50–100 từ), viết transcript (toàn văn), sau đó lược bỏ 5–10 từ/nhóm từ tùy theo trình độ, tạo mẫu bài nghe có phần chỗ trống để người học điền vào.

Tùy mục tiêu học tập, giáo viên có thể: Bỏ từ vựng trọng tâm (theo chủ đề bài học), bỏ từ ngữ pháp quan trọng (động từ chính, giới từ, đại từ), bỏ các từ khó nhận diện về phát âm (âm nối, âm yếu, từ viết giống nhau nhưng phát âm khác...)

Để thực hiện hoạt động nghe chính tả một phần, giáo viên giới thiệu chủ đề bài nghe, cung cấp bối cảnh. Người học đọc trước văn bản có chỗ trống (pre-listening). Sau đó, giáo viên cho SV nghe lần 1 để nắm nội dung chung. Tiếp tục cho SV nghe lần 2–3: điền từ còn thiếu vào chỗ trống. Giáo viên để SV so sánh và thảo luận đáp án theo cặp/nhóm. Giáo viên chốt đáp án và giải thích

Sau đây là ví dụ cụ thể cho hoạt động nghe chính tả một phần

Transcript đầy đủ:

"I usually wake up at 7 o'clock, then I have breakfast and go to school."

Partial Dictation version:

"I usually wake up at ____, then I have ____ and go to ____."

Tuy nhiên, khi áp dụng phương pháp nghe chính tả một phần, giáo viên cần lưu ý:

Với trình độ sơ cấp: chọn câu ngắn, từ quen thuộc, giới hạn số lượng chỗ trống (5–8 là phù hợp với lớp học 45 phút), GV cung cấp trước một số từ vựng cần thiết (pre-teach vocabulary) nếu cần, có thể cho nghe lại từng câu nếu cần, đặc biệt với học sinh yếu.

Nghe chính tả một phần (Partial Dictation) là một hoạt động nghe hiệu quả, linh hoạt, giúp người học phát triển kỹ năng nghe hiểu chi tiết, chính tả, và ngữ pháp. Đây là một công cụ lý tưởng trong giảng dạy tiếng Anh, đặc biệt ở trình độ cơ bản và trung cấp, vừa giúp nâng cao kỹ năng nghe vừa hỗ trợ củng cố kiến thức ngôn ngữ trong ngữ cảnh thực tế.

III. KẾT LUẬN

Có thể nói rằng, vì nhiều lý do chủ quan và khách quan mà việc học nghe thực sự là một khó khăn lớn đối với nhiều sinh viên ở trường ĐHSPKT Vinh. Thực trạng cho thấy phần lớn SV gặp nhiều khó khăn trong quá trình nghe tiếng Anh như hạn chế về vốn từ vựng, kiến thức ngữ pháp, khả năng ghi nhớ; không quen và không thể nhận diện âm của các từ vựng; và không thể bắt kịp tốc độ của người nói. Làm thế nào để giúp các em cải thiện được kỹ năng nghe luôn là trăn trở của các giáo viên. Bài viết này đã trình bày quan điểm và trải nghiệm của tác giả khi áp dụng phương pháp nghe chép chính tả SV tại trường. Khi áp dụng phương pháp nghe chính tả với sự kết hợp các dạng bài nghe chính tả khác nhau thực sự giúp SV từng bước cải thiện kỹ năng nghe trong thời gian ngắn rất hiệu quả, đồng thời bổ trợ phát triển các kỹ năng ngôn ngữ khác. Tác giả mong rằng các thông tin trong bài báo đóng góp một phần nhỏ vào sự phát triển kỹ năng nghe tiếng Anh cho SV các ngành không chuyên tiếng Anh nói chung và cho SV trường ĐHSPKT Vinh nói riêng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Brown, H. D. (2001). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. Longman.
- [2]. Field, J. (2008). *Listening in the Language Classroom*. Cambridge University Press.
- [3]. Jiang, Y. (2009), "Predicting Strategy and Listening Comprehension", *Asian Social Science*, 5, 93-97, (Retrieved from <http://www.ccsenet.org/journal/> on 16 August 2016).
- [4]. Nation, I. S. P., & Newton, J. (2009). *Teaching ESL/EFL Listening and Speaking*. Routledge.
- [5]. Ur, P. (1984). *Teaching Listening Comprehension*. Cambridge University Press.
- [6]. Nguyễn Văn Dũng (2018). *Ứng dụng bài tập nghe – điền từ vào dạy nghe tiếng Anh*. Tạp chí Khoa học Giáo dục, số 47.